Mens, water en landschap

De Sint-Elisabethsvloed van 1404

Woord vooraf

In deze aflevering van het *Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis* staat één regio centraal: het kustlandschap van Zeeuws-Vlaanderen. Op vrijdag 26 november 2004 vond naar aanleiding van de zeshonderdste verjaardag van de Sint-Elisabethsvloed van 1404 in Middelburg een symposium plaats, georganiseerd door de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ), de Universiteit Gent, en Wageningen Universiteit en Research Centrum. Het voorliggende themanummer bevat de schriftelijke neerslag van alle in Middelburg uitgesproken voordrachten.

De bijeenkomst in Middelburg hield nauw verband met het in 2002 aan de universiteiten van Gent en Wageningen gestarte VNC-onderzoeksproject *Verdwenen cultuurlandschappen in het grensgebied van Vlaanderen en Nederland*. De belangrijkste doelstelling van dit interdisciplinaire project is het verwerven van een beter inzicht in de menselijke en natuurlijke transformatieprocessen die geleid hebben tot het verdwijnen van bepaalde landschapselementen en tot het bewaard blijven van andere. Daarbij gaat de aandacht voornamelijk uit naar het middeleeuwse landschap, dat als gevolg van overstromingen en militaire inundaties aan het einde van de zestiende eeuw grotendeels lijkt te zijn verdwenen. Dit themanummer maakt evenwel duidelijk dat geïntegreerd onderzoek vanuit diverse wetenschappelijke disciplines kan resulteren in een scherp beeld van dat 'verdwenen' landschap. Het binnen het Gents-Wageningse project uitgevoerde onderzoek omvat dan ook meerdere disciplines. Dat wordt in dit themanummer in de eerste plaats duidelijk gemaakt aan de hand van de bijdragen van Geuch de Boer, Alexander Lehouck en Nele Vanslembrouck, die achtereenvolgens vanuit een fysisch-geografische, een archeologische en een historische invalshoek de ontwikkeling duiden in één microregio, de voormalige 'Oude Yevenewatering' in westelijk Zeeuws-Vlaanderen. Vervolgens komt de Sint-Elisabethsvloed van 1404 zelf aan bod in de bijdragen van Tim Soens en Peter Henderikx, die deze waterssnoodramp in het kader plaatsen van de waterstaatsgeschiedenis van respectievelijk Vlaanderen en Walcheren. Uit het artikel van Robert van Dierendonck ten slotte blijkt welke rol de archeologie vervult voor de kennis van verdronken dorpen in Zeeuws-Vlaanderen. Al deze bijdragen worden voorafgegaan door een introductie op het gehele project van de hand van de onderzoeksleiders, Jelle Vervloet en Erik Thoen. Overigens zijn alle boeken en artikelen waarnaar in de bijdragen aan dit themanummer verwezen wordt, opgenomen in een afzonderlijke literatuurlijst, die meteen een goed overzicht biedt van de historiografie met betrekking tot de waterstaatsgeschiedenis van Zeeuws-Vlaanderen.

Aanleiding voor het Middelburgse symposium van 2004 was de herdenking van de eerste Sint-Elisabethsvloed, die zich zeshonderd jaar eerder voltrok. Deze aflevering van het Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis laat zien dat een waterssnoodramp nooit op zichzelf stond, maar alleen verklaard kan worden vanuit de geïntegreerde studie van landschap en samenleving in het kustgebied, waarbij niet alleen de natuur maar vooral de mens een beslissende invloed had op de evolutie

van het landschap in verleden en heden. Deze zienswijze past perfect in de 'nieuwe waterstaatsgeschiedenis' die zich sinds kort aan het ontwikkelen is, en waartoe het interdisciplinaire *Verdwenen cultuurlandschappen*-project tracht bij te dragen. De redactie is verheugd u opnieuw een boeiend themanummer te kunnen aanbieden waarvan de afzonderlijke bijdragen een grote inhoudelijke samenhang vertonen.

Namens de redactie,
Hildo van Engen
Tim Soens